

Vergaderjaar 2022–2023

29 911

Bestrijding georganiseerde criminaliteit

Nr. 393

BRIEF VAN DE MINISTERS VAN JUSTITIE EN VEILIGHEID, VAN FINANCIËN, VAN ECONOMISCHE ZAKEN EN KLIMAAT EN VOOR RECHTSBESCHERMING

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 24 februari 2023

Een Engelstalig telefoontje van de rijksoverheid met het verzoek om geld over te maken of een product dat je online hebt besteld en waarvoor je hebt betaald, maar dat door de verkoper nooit geleverd wordt. Van deze twee vormen van online fraude ontving de Fraudehelpdesk in 2022 de meeste meldingen¹. Door online fraude lijden jaarlijks vele duizenden burgers financiële schade². Die is vaak relatief beperkt – met bedragen tot 50 euro – maar slachtoffers raken soms ook tot tienduizenden euro's kwijt, waardoor zij in financiële problemen kunnen komen³. Naast financiële schade kunnen slachtoffers bovendien te maken krijgen met psychische of emotionele schade doordat zij zijn opgelicht. Velen schamen zich dat zij in deze vormen van online oplichting zijn getrapt. Maar iedereen kan slachtoffer worden, van jong tot oud; en zowel burgers als bedrijven: in 2021 werd tien procent van de Nederlandse bevolking slachtoffer van een vorm van online fraude⁴.

Integrale Aanpak Online Fraude en Actieplan

Daarom moeten wij het aantal slachtoffers van online fraude terugdringen. De digitale criminaliteit groeit sterk ten opzichte van criminaliteit in de fysieke wereld en omdat het hier om een grote hoeveelheid zaken gaat waarvan de bulk relatief beperkte bedragen betreft, is het voor de opsporing ondoenlijk om die allemaal op te pakken. Daarbij is voorkomen ook beter dan genezen. Om slachtofferschap te verminderen is een breder scala aan (preventieve) interventies nodig, die gelijktijdig en gericht worden ingezet. Dat een combinatie van interventies succesvol kan zijn, laat bijvoorbeeld de samenwerking tussen de politie en Marktplaats in de

¹ Bron: Fraudehelpdesk.

² Fraudehelpdesk, [fraudevictimisatie-in-nederland.pdf](#) (utwente.nl), Kamerstuk 29 911, nr. 385.

³ [fraudevictimisatie-in-nederland.pdf](#) (utwente.nl)

⁴ Veiligheidsmonitor 2021 (cbs.nl)

aanpak van betaalverzoekfraude zien⁵. Doordat deze partijen al meer dan tien jaar samenwerken aan de verstoring en preventie van deze vorm van online fraude, is deze met 75% afgenomen⁶.

Ook in de opsporing en vervolging boeken de politie en het openbaar ministerie successen⁷.

Om het aantal slachtoffers van online fraude terug te dringen, zijn wij samen met publieke en private partners met de integrale aanpak online fraude gestart, die we in onze brief van 8 juli 2022 (Kamerstuk 29 911, nr. 372) hebben aangekondigd⁸. Het actieplan online fraude dat we uw Kamer met deze brief in de bijlage toesturen, laat zien welke acties we samen met een groot aantal partners hebben afgesproken uit te voeren, bovenop de veelheid aan acties die alle partijen nu al zelf ondernemen⁹.

We richten ons daarbij op zes doelstellingen, namelijk:

- ✓ Het verbeteren van het zicht op (de aanpak van) online fraude
- ✓ Het optimaliseren van gegevensdeling
- ✓ Het opwerpen van (technische) barrières & interventies
- ✓ De opvolging door de politie en het Openbaar Ministerie
- ✓ Het vergroten van weerbaarheid van burgers
- ✓ Het verbeteren van hulp aan slachtoffers

Om gericht aan deze doelstellingen te werken, leggen we de focus van het actieplan op de online fraudevormen die door de partners binnen de integrale aanpak als meest impactvol en voorkomend zijn geïdentificeerd. Deze worden nader toegelicht in het bijgevoegde actieplan. Het gaat om:

- Aan- en verkoopfraude;
- Phishing met betaalgegevens;
- Vriend in nood fraude (ofwel hulpvraagfraude);
- (Bank)helpdeskfraude; en
- Identiteitsfraude.

In het bijgevoegde actieplan staan de acties die we met elkaar hebben vastgesteld, inclusief een concreet tijdspad. We noemen hier enkele voorbeelden, Er wordt een online platform ontwikkeld voor uitwisseling van informatie over trends en modus operandi van online fraude, zodat partijen de meest effectieve interventies kunnen inzetten en hun aanpak kunnen bijstellen naar veranderingen in werkwijzen van criminelen. Ook worden gedragsinterventies onderzocht om social engineering¹⁰ tegen te gaan en daarmee de weerbaarheid van burgers online te vergroten. Er wordt een pilot opgezet rondom het uitwisselen van gegevens van verdachte «devices» en er worden producten ontwikkeld om slachtoffers beter te kunnen helpen, zoals een factsheet over doorverwijzing voor meldpunten. Voor het overige verwijzen wij u naar het actieplan zelf.

⁵ Een vorm van online fraude waarbij het slachtoffer via een nep-betaalverzoek naar een phishing-site wordt geleid. Via de phishing-site maakt de fraudeur de inloggegevens van het slachtoffer buit.

⁶ Politie en Marktplaats bundelen krachten: betaalverzoekfraude met ruim 75% afgenomen | politie.nl

⁷ <https://www.om.nl/actueel/nieuws/2022/10/25/man24-die-valse-anwb-betalingsherinneringen-verstuurde-krijgt-drie-jaar-celstraf>, <https://www.om.nl/actueel/nieuws/2023/01/10/assen-grootschalige-bankhelpdeskfraudeen> <https://www.politie.nl/nieuws/2023/januari/31/01-drie-verdachten-van-bankhelpdeskfraude-aangehouden.html>

⁸ Zie voor een overzicht van alle partners de bijlage bij Kamerstuk 29 911, nr. 385.

⁹ Kamerstuk 29 911, nr. 385.

¹⁰ Bij social engineering maken fraudeurs misbruik van menselijke eigenschappen zoals angst, hebzucht, nieuwsgierigheid, vertrouwen en onwetendheid om slachtoffers (geld afhandig) te maken.

In 2022 hebben we al een aantal acties gerealiseerd die bijdragen aan de zes doelstellingen. Zo zijn er in de veiligheidsagenda concrete afspraken gemaakt over de aanpak van gedigitaliseerde criminaliteit, waaronder online fraude, door de politie en het Openbaar Ministerie¹¹. Die zien op het aantal strafrechtelijke onderzoeken, alternatieve interventies en fenomeenonderzoeken.

Verder zijn in het kader van weerbaarheid van burgers meerdere campagnes gestart, waaronder een campagne van de politie gericht op geldezels die hun bankrekening beschikbaar stellen aan fraudeurs. Ook is de campagne "Eerst checken, dan bestellen" opgezet door de Fraudehelpdesk in samenwerking met de Autoriteit Consument & Markt, het Europees Consumenten Centrum, het Landelijk Meldpunt Internet Oplichting van de politie en de Consumentenbond¹². Deze campagne was gericht op malafide aanbieders op internet rondom de feestdagen en Black Friday. Voorts hebben de banken de campagne «Frauderen zo werkt het!» gelanceerd, waardoor burgers fraude kunnen leren herkennen en voorkomen. Ook hebben telecomaandieners doelgerichte maatregelen getroffen die helpen om spoofing (vervalsing) van afzenderinformatie bij telefoongesprekken en sms berichten¹³ tegen te gaan. Om het zicht op online fraude te verbeteren heeft de politie opdracht gegeven tot een wetenschappelijk onderzoek naar de aard van criminele netwerken die gebruikmaken van geldezels, waaronder netwerken actief in online fraude. Het onderzoek heeft ook als doel om mogelijke aangrijpingspunten voor zowel de preventie, versterking als opsporing van deze criminele netwerken te identificeren. De resultaten worden voor eind 2023 verwacht.

Meerjarige financiering

Tijdens het Commissiedebat ondermijning van 10 november 2022 (Kamerstuk 29 911, nr. 383) heeft de Minister van Justitie en Veiligheid toegezegd om uw Kamer nader te informeren over de financiering van de integrale aanpak online fraude voor 2023, 2024 en 2025. De financiering is gevonden binnen de begrotingen van de Ministeries van Justitie en Veiligheid en Economische Zaken en Klimaat en betreft afgerond 2,4 miljoen euro voor 2023 en voor de jaren 2024 en 2025 afgerond 2,3 miljoen euro. Deze middelen zorgen ervoor dat kosten voor de huidige acties uit het actieplan online fraude gedekt zijn.

Governance van de integrale aanpak

Effectieve samenwerking is gediend met duidelijke onderlinge afspraken, commitment van de betrokken partijen om een bijdrage te (blijven) leveren en een structuur die de samenwerking ondersteunt. De integrale aanpak kent een kerngroep, die de rol heeft van «spin in het web». De kerngroep bestaat uit de Politie, het Openbaar Ministerie, VNO-NCW/MKB Nederland, Vodiom, Consumentenbond, Nederlandse Vereniging van Banken, COIN, Thuiswinkel.org, Meta, Vereniging Nederlandse Gemeenten en de Ministeries van Economische Zaken en Klimaat, van Financiën en van Justitie en Veiligheid. Naast de leden van de kerngroep, is een veel grotere kring van organisaties betrokken bij de aanpak van online fraude, die worden geïnformeerd en bevestigd om bijvoorbeeld deel te nemen aan werkgroepen. Verschillende doelstellingen uit het actieplan kennen een werkgroep met een aanjagende en uitvoerende rol. Daarnaast zal er, indien nodig en wenselijk, met bestuurders van aan de integrale aanpak deelnemende partners worden overlegd om de integrale

¹¹ Kamerstuk 28 684, nr. 717.

¹² Eerst checken, dan bestellen – Fraudehelpdesk

¹³ Dit betreft bijvoorbeeld het vervalsen van een telefoonnummer of, bij sms berichten, het tonen van de naam van een bekende instelling zoals een bank (smishing).

aanpak op koers te houden. Verder wordt jaarlijks een conferentie georganiseerd voor bestuurders (en beleidsmakers) van een grotere kring van organisaties, betrokken bij de aanpak van online fraude. Daarin wordt overleg gecombineerd met aandacht voor onder andere innovaties, nieuwe vormen van online fraude, effectieve maatregelen, uitkomsten van onderzoek. In de samenwerking en bij uitvoering van acties zijn we alert op samenhang met (bestaande) overlappende trajecten, programma's en beleidsterreinen, bijvoorbeeld op het gebied van cybercrime en initiatieven zoals het Actieprogramma Veilig Ondernemen.¹⁴ Waar dat kan, bundelen we de krachten.

Vooruitblik

Met veel energie en vertrouwen gaan we, samen met de betrokken partners, ook in 2023 aan de slag met de uitvoering van het actieplan. We zijn onze partners erkentelijk voor de goede en intensieve samenwerking tot dusver. Zoals gemeld in de brief van 8 juli 2022 ontvangt uw Kamer in het najaar van 2023 de eerste voortgangsrapportage over de integrale aanpak.

De Minister van Justitie en Veiligheid,
D. Yeşilgöz-Zegerius

De Minister van Financiën,
S.A.M. Kaag

De Minister van Economische Zaken en Klimaat,
M.A.M. Adriaansens

De Minister voor Rechtsbescherming,
F.M. Weerwind

¹⁴ Kamerstuk 29 911, nr. 385.